

MÝTY

FAKTA

českém
lesnictví

1 Mýtus

Rozloha lesů se v ČR snižuje

Fakta

Rozloha lesních pozemků v ČR se rok od rok zvyšuje. Do roku 2017 více dřeva v lese přirostlo než se vytěžilo. S příchodem kůrovcové kalamity se zvýšila nutná těžba jehličnatých dřevin. Přesto se v roce 2020 plocha lesních pozemků zvýšila o více jak 1 500 hektarů. U listnatých dřevin se zásoba dřeva zvyšuje stále.

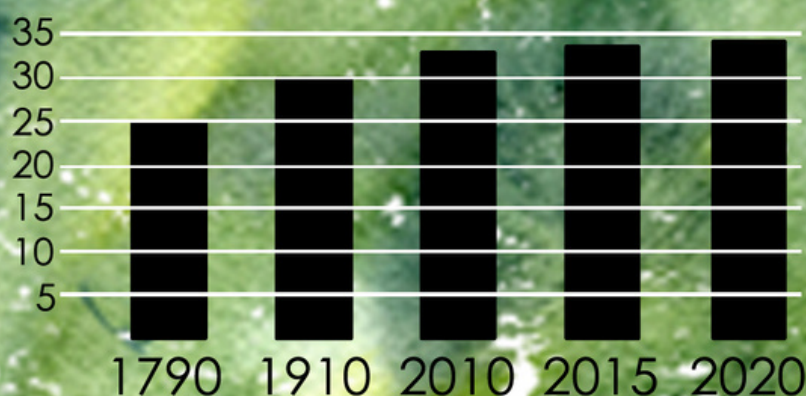

Lesnatost dosahuje 34,1%
z celkové rozlohy ČR

Celková zásoba dřeva
dosahuje 701,1 mil. m³

Lesnatost ČR v % od roku 1790

MÝTY

FAKTA

o českém
lesnictví

Mýtus

2 Les se vykácí a zůstávají nezalesněné holiny

Fakta

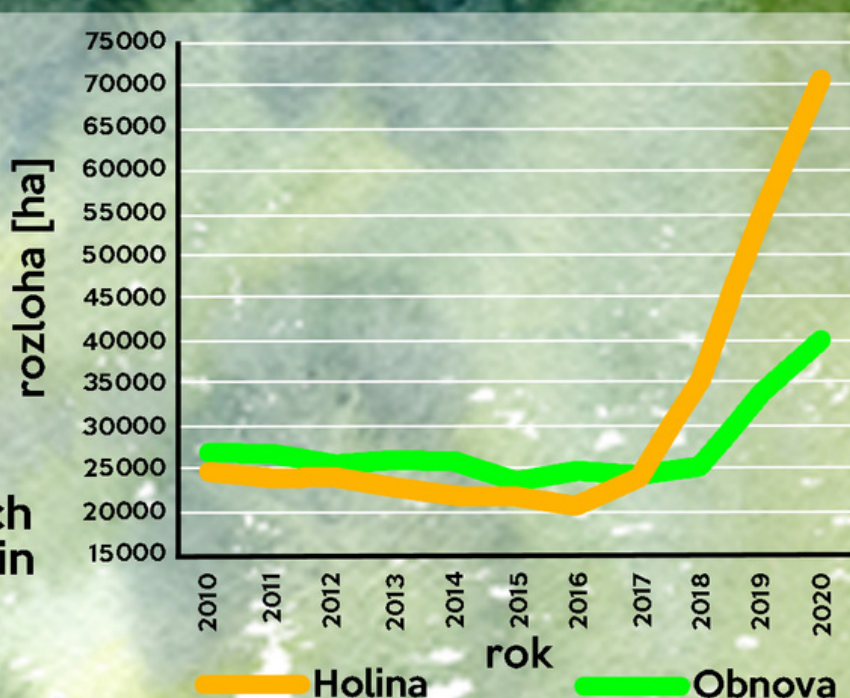
Lesní plocha je po těžbě znovu zalesněna. Každý vlastník lesa musí zalesnit vykácený lesní pozemek (holinu) do dvou let od těžby, v souladu s lesním zákonem. Od roku 1990 do roku 2020 se celková výměra holin, vždy na konci roku, pohybovala od 1 do 1,5 % z celkové plochy lesních pozemků. Změna nastala v roce 2018, kdy násobně narostla celková výměra holin v souvislosti s kůrovcovou kalamitou. Nastává období změn druhového složení nových lesů, které budou odolnější vůči extrémním výkyvům klimatu.

 Rok 2020

 Rozloha holin 70 912 ha
tj. 1,5 % z celkové
lesní plochy

 Zalesněno rekordních
40 286 ha lesní plochy

Srovnání obnovy lesních
pozemků a rozlohy holin
2010-2020

MÝTUS

MÁLO SE V ČESKÝCH LESÍCH VYUŽÍVÁ PŘIROZENÁ OBNOVA (?)

FAKTA

Využívání přirozené obnovy u nás rok od roku roste a lesníci ji používají všude tam, kde to podmínky umožňují. Nicméně, možnosti využití přirozené obnovy jsou v našich podmínkách limitovány například okusem přemnoženou zvěří, nelze ji využít na stanovištích s limitním faktorem vody a s nevhodnými dřevinami. Proto se zpravidla nedaří zajistit přirozenou obnovu pro celou porostní plochu a je doplňována uměle. Umělá obnova má mnoho výhod. Organizace práce je snadná, přehledná a volba obnovovaných dřevin nezávisí na mateřském porostu, avšak je nákladnější a dochází ke vzniku stejnověkých a stejnorodých porostů, méně odolných proti povětrnostním vlivům a působení škůdců.

Od roku 2019 probíhá v českých lesích vysoce nadprůměrná obnova lesa po kůrovcových těžbách. Les je nezbytné obnovit v co nejkratší době. Zajistí se tím krytí půdního povrchu dřevinnou vegetací, která zpomalí vysychání a zabrání erozím. V současnosti je využití umělé obnovy o to důležitější.

Co je přirozená obnova?

Les bez zásahu člověka vytváří nové porosty pod hlavním porostem, za pomoci semen nebo výmladků, za přímé účasti mateřského porostu, a to vlivem přirozených procesů v lesním společenstvu.

Co je umělá obnova?

Obnova záměrnou lidskou činností sadbou semenáčků a sazenic vypěstovaných v lesních školkách nebo sítí semen a plodů přímo na lesní plochu.

MÝTUS

LES SE OBNOVUJE PŘEVÁŽNĚ SMRKOVÝMI MONOKULTURAMI (?)

FAKTA

K obnově lesů se v Česku využívá víc než 45 druhů dřevin a zastoupení dřevin se postupně mění od v minulosti převažujících jehličnatých druhů k listnatým. Z oficiálních dat se zdá, že smrk je stále nejvyužívanější dřevinou pro zalesňování. Příčin je několik. Jedním z důvodů je rekordně vysoký počet obnovených porostů (kvůli kůrovcové kalamitě), v kterých ale podíl smrku stále klesá. Dalším důvodem je využití smrku jako přípravné dřeviny. Smrk se využívá na vhodných stanovištích ve vyšších polohách (např. Šumava, Vysočina, Krkonoše), kde při obnově stoupá celkový počet zasazených smrkových sazenic. Vytvoření přírodě blízkého lesa, snižování zastoupení smrku a přechod k jiným dřevinám s převahou listnatých je dlouhodobá záležitost. Rychlý postup může znamenat velká rizika a finanční ztráty. Hospodářské plány se změnou počítají a do budoucna stanovují, že by u nás neměly vznikat nové čisté smrkové monokultury. Při běžném hospodaření se ročně obnovuje zhruba jen 1 % lesních porostů. Obměna druhové skladby za využití dlouhověkých dřevin potrvá desítky let.

Co je jehličnatá monokultura?

Z pohledu zastoupených dřevin v porostu se za čisté jehličnaté monokultury považují porosty, kde příměs listnáčů je menší než 25 %. V roce 2020 bylo takových porostů 60,4 %. Naopak porostů listnatých s příměsí jehličnanů menší než 25 % bylo 11 %. Lesů smíšených je dnes 28,5 %.

MÝTUS

OPĚTOVNÉ VYUŽITÍ SMRKU NEDÁVÁ SMYSL (?)

FAKTA

Všechny funkce lesů mají význam a smysl, včetně funkce ekonomické. Smrk je perspektivní a hospodářsky významnou dřevinou, která má rychlý růst a dřevo má široké využití v mnoha odvětvích. Zásadní je vyvarovat se rozsáhlých monokultur smrku ve středních i vyšších polohách a rozsáhlých stejnověkých porostů. Využití smrku je vhodné k obnově vhodných horských stanovišť, kde je smrk přirozenou dominantní dřevinou a hodí se jako přípravná dřevina. Není náročný na živiny, dobře se vyrovnává se změnou klimatu, odrůstat na volné ploše a odolávat tlaku zvěře, okáže potlačit buřň, mírnit extrémy holiny a pomáhá tvarovat růst sousedícího listnatého stromu. Proto se využití smrku jako přídatné dřeviny jeví jako vhodné za předpokladu, že z budoucích dospělých porostů zmizí. Změna sadebního sortimentu pro aktuální obnovy kalamitních holin je proces trvající několik let.

V současnosti napěstované sazenice smrku je třeba využít při potřebném rychlém zalesňování kalamitních holin, kdy je sadebního materiálu nedostatek.

Co je přípravná dřevina?

Dřevina přípravná neboli pionýrská chrání stínomilné dřeviny (např. buk, jedlí), které v jejich sousedství prospívají, a připravuje příznivé půdní nebo mikroklimatické prostředí pro hlavní dřevinu, která bude kultivována spolu s ní nebo po ní. Přípravné dřeviny se vyznačují přirozenou osidlovací schopností, rychlým růstem v mládí a kratším fyzickým věkem.

MÝTUS

V ČESKÝCH LESÍCH PROBÍHÁ NEUDRŽITELNÁ TĚŽBA (?)

FAKTA

Pokud nahradíme nahodilost soustavnou péčí o lesní porosty, dokážeme naplnit všech funkce lesa, včetně produkční. V rámci českého lesnického zákona je stanovena maximální výše celkové těžby, která nesmí překročit hodnotu průměrného celkového ročního přírůstu, aby nedocházelo k neudržitelné těžbě. Zásoby dřevní hmoty v našich lesích proto dosud neustále stoupaly. Změna přišla s nástupem těžby napadených stromů kůrovcem v roce 2018. Zákonem jsou dány i způsoby těžby, i možnosti využití holoseče. Je nutno přednostně provádět těžbu nahodilou, vyvolanou nepředvídanými vnějšími příčinami jako je vítr, sníh, námraza, sucho nebo napadení porostu škůdci. Provádí se i těžba úmyslná za účelem zlepšení zdravotního stavu lesa (tzv. výchovné zásahy), a za účelem jeho obnovy (mýtní těžby). Mýtní těžby lze uskutečnit, když lesní porosty dosáhnou stáří 80 let.

Co je to holoseč?

Holoseč je druh obnovní těžby, při níž se v obnovovaném porostu nebo jeho části jednorázově zmýtl všechny stromy. Lesní zákon omezuje ve většině hospodářských souborů holé seče do velikosti 1 ha, přičemž šířka seče nesmí překročit dvojnásobek výšky těženého porostu. Holoseče se využívají ve smrkových monokulturách a jsou dědictvím minulosti, od kterého se již ve velké míře ustupuje.

MÝTUS

MĚL BY SE ZASTAVIT ODSTŘEL ZVĚŘE (?)

FAKTA

Současné vysoké počty spárkaté zvěře v České republice se přímo podepisují na stavu lesa. Lesníci se snaží o hospodaření, které je přírodě blízké. Ale aby byli schopni les vypěstovat, je nutné množství spárkaté zvěře snížit. Finanční škody způsobené okusem, loupáním a ohryzem zvěří jsou v řádu milionů korun ročně. Například v roce 2020 tyto škody dosáhly více než 33 milionů Kč. Problém je nyní aktuální víc než kdy dřív, protože po kůrovcové kalamitě čeká lesníky obnova lesa nebývalých rozměrů a zvěř poškozují vysazené stromky, které následně uhynou. Je tedy nutná regulace stavů spárkaté zvěře na takové množství, které bude odpovídat únosnosti prostředí, tzn., že les zvěř uživí, bez toho, aniž by ho ona výrazně poškozovala.

Co je to spárkatá zvěř?

Spárkatá zvěř je myslivecké označení skupiny volně žijících sudokopytníků.

V Česku jsou to jelenovití (jelen lesní, srnec obecný, daněk evropský, jelen sika, jelenec běloocasý, los evropský), turovití (muflon, kamzík horský, koza bezoárová) a prasatovití (prase divoké).

MÝTUS

LES JE VŠECH A CO JE V NĚM, JE ZDARMA

FAKTA

Díky českému lesnímu zákonu, můžeme téměř bez omezení vstupovat do lesů, rekreovat se, sbírat lesní plody a spadlé větve pro vlastní potřebu, s podmínkou, že nebudeme les poškozovat. Je to v současnosti české privilegium, označované jako obecné užívání lesů. Tato situace ve světě není běžná. V řadě evropských zemí je vstup do lesa zakázán úplně nebo částečně a vlastníci lesa sami rozhodují, zda dovolí veřejnosti do lesa vstoupit. Vlastník lesa má řadu povinností s jeho udržováním. Všechny mimoprodukční funkce lesa, včetně rekreace a možnosti sběru plodů a hub, jsou placeny výnosem z produkce dřeva. Nedřevní produkty lesa tedy nejsou zadarmo.

MÝTUS

JEN LESNÍK MŮŽE ZA KŮROVCOVOU KALAMITU (?)

FAKTA

Lesníci dnes těží smrkové porosty založené našimi předky před 100 a více lety. Během 17. a 18. století byly původní lesní porosty v ČR ničeny nadměrnou těžbou bez následné péče, v kombinaci s polařením a pastvou dobytka. Tehdejší snaha o co nejrychlejší znovuzalesnění a finanční výnos přinesl dnešní věkově a druhově homogenní porosty. Smrk byl hospodářsky nejvýhodnější dřevinou s rychlým růstem a dobrými technickými vlastnostmi dřeva. Lesy pěstované tímto způsobem jsou však náchylnější k poškození biotickými i povětrnostními vlivy. Klimatické změny vedou k oslabování stromů a přispěly ke kalamitnímu rozšíření lýkožrouta smrkového. Současní lesníci a vlastníci lesa mají pouze omezené možnosti, jak efektivně zabránit kůrovcovým kalamitám. Pohled na lesní hospodářství se na základě získaných zkušeností vyvíjí a mění. Lesníci postupně přecházejí k více přírodě blízkému hospodaření. Dochází k rozrůznění stejnověkých porostů a prostorové porostní výstavby, zvýšení nebo zachování druhové rozmanitosti. Avšak plošné odumírání monokulturních smrkových lesních porostů probíhá a tlumení kalamity bude i za příznivých okolností trvat několik let.

MÝTUS

LESNÍCI NEMAJÍ ŽÁDNÝ PLÁN DO BUDOUČNA (?)

FAKTA

Není pravdou, že by české lesnictví nemělo plán změny, ale jaké budou klimatické podmínky a požadavky lidské společnosti za sto let můžeme jen odhadovat. Předvídat s jistotou, jaké druhové složení by bylo pro budoucí lesy správnou cestou, nikdo, ani lesník či přírodovědec, nedokáže. Zásadní změny v lesním hospodaření jsou nutné a přicházejí. Smrkové či jiné monokultury a stromy stejného stáří v řadách již nebudou v budoucnu základním pravidlem. Budoucí stabilita lesů bude vystavěna na druhové, prostorové a věkové pestrosti. Dojde k lepšímu růstu a ke zvýšené odolnosti. Smíšené porosty budou pěstovány v různých věkových fázích v menších skupinách, aby si vzájemně nekonkurovaly. Zastavit těžbu nebo přestat lesnický hospodařit není řešení, pokud má les plnit všechny funkce, včetně ekonomické.

Jaké jsou funkce lesa?

Ekologické - ochrana půdy, ochrana vodních zdrojů, ochrana krajiny a přírody.

Sociální a kulturní - uchování krajiny, kulturního dědictví, rekreace a lázeňství.

Ekonomické - obnovitelný přírodní zdroj důležité suroviny, zaměstnání a finanční příjmy pro obyvatele odlehlých území.

MÝTUS

OMEZENÍ LESNÍHO HOSPODAŘENÍ OCHRÁNÍ BIODIVERZITU (?)

FAKTA

Mnoho lidí se domnívá, že les přírodní, nepěstovaný, ponechaný pro přirozený rozvoj „divočiny“, bez zásahů člověka, je ideálním stavem pro funkčnost lesa. Bylo vícekrát dokázáno, že takový přístup není udržitelný vždy a za všech podmínek.

Člověk ovlivňuje přírodu a krajinu po tisíceletí a vytvořil tzv. kulturní krajinu, která je hospodářsky využívána, zároveň ale poskytuje podmínky k životu mnoha druhům zvířat a rostlin. Zanechání udržitelné hospodářské činnosti v tomto typu krajiny by mělo za následek, ohrožení těchto druhů. Lesníci se ochraně biodiverzity věnují, obnovují les pestrou skladbou domácích dřevin, chrání habitaty starých lesů a mrtvého dřeva nebo obnovují prostředí světlého lesa. Zásadní je dobrá komunikace mezi přírodovědci a lesními hospodáři. Dobrá znalost vybraných biotopů a potřeb vybraných druhů rostlin a živočichů, napomůže k dohodě o úpravách lesního hospodaření, které nebude ohrožující jak pro vybrané skupiny, tak ostatní druhy.

Co je to biodiverzita?

Biologická rozmanitost (biodiverzita), je rozmanitost žijících organismů ve všech formách, úrovních (genetická, druhová, ekosystémová) a kombinacích.

MÝTUS

MANAGEMENT LESŮ ZAMĚŘEN POUZE NA OCHRANU PŘÍRODY (?)

FAKTA

Lesnictví je komplexní obor, který v sobě zahrnuje ekonomické, environmentální a společenské cíle, které se snaží plnit vyváženě. Pokud je některý cíl upřednostňován na úkor zbývajících, nemůže lesnický management naplno využít svého potenciálu. Ponechání lesního managementu pouze k tvorbě co největšího zisku bez ohledu na následky nebo jen k ochrannářské funkci, se proto nejeví jako ideální stav. Konflikt mezi lesníky a ochranáři, který právě probíhá, v konečném důsledku blokuje rozvoj českého lesního hospodářství a udržitelný rozvoj krajiny. Zásadní je dobrá komunikace mezi přírodovědci a lesními hospodáři. Dobrá znalost vybraných biotopů a potřeb vybraných (pilotních, deštníkových) druhů rostlin a živočichů, napomůže k dohodě o úpravách lesního hospodaření, které nebude ohrožující jak pro vybrané skupiny, tak ostatní druhy. Svoje místo mají v ochraně biodiverzity v lesích i plochy, kde je lesnické hospodaření vyloučeno. V podmínkách kulturní krajiny, kde je biodiverzita často přímo úměrná udržitelnému hospodaření, by se mělo jednat spíše o maloplošná území,

Co je kulturní krajina?

Kulturní krajina je značně ovlivněná člověkem. Dochází zde k interakci přírodních a socioekonomických procesů a v současnosti na zemském povrchu převládá.

